

Štev. 7.

V Ljubljani, dne 30. junija 1910.

Leto II.

Nevarnost ognja.

Kdor je sam pogorel ali bil zaradi bližnjega požara v nevarnosti, da mu ogenj uniči poslopja, ve, da za kmeta ni skoro večje nesreče, kakor požar. Bije plat zvona, od daleč se slišijo glasovi, dokler kratka beseda: »gori!«, vsega ne pove. Visoko proti nebu se vije plamen, domači smrtnobledi ne vedo, kaj bi začeli, izmed sosedov vlačijo vsak kar more iz hiše. Šele sosedne vasi začno s krepkim gašenjem.

Poslopja s slamo ali lesom krita pogore do tal. Kmet, nizko zavarovan, dobi malo zavarovalnino, s katero še lesa ni mogoče kupiti za novo poslopje. Podpore prosijo drugod in navadno ni po razdelitvi nobeden zadovoljen, če je še tako veliko dobil. Nova hiša mora biti lepa in udobno narejena, četudi ni denarja, da bi se plačala. Gozd se izseka in napravi novi dolg, katerega bo treba cela desetletja plačevati. Vse to nas sili, da se enkrat lotimo vprašanja, kako bi se omejila nevarnost ognja, in če je že nastala, kako bi se najboljše gasilo in poslopje zadostno zavarovalo.

1. Trdna streha.

Ni še dolgo, kar je bil na kmetih ogenj, ki je popolno vpepelil vsa poslopja, le hiša v sredi pogorišča je ostala nepoškodovana, ker je bila z opeko krita. Po deželi so hiše večinoma krite s slamo, na Gorenjskem tudi z deskami, izmed katerih imajo cepljene zaradi daljše trpežnosti posebno veljavo. Če ogenj nastane v bližini, se ogenj gotovo loti vseh sosednjih poslopij. Po stari slovenski navadi smo radi skupaj v družini. Naši očetje so postavili hiše, da se skoro druga druge tišči. V nesreči ni mogoče skoro ničesar rešiti, ker se ogenj iz slamnate strehe hitro zanese na druge. Skoro ob vsakem požaru beremo, da je zgorelo tudi vse orodje in pogosto tudi veliko

živine. Slamnata ali lesena streha je vedno nova nevarnost za hišo. Kjer so hiše krite z opeko in prav do vrha obzidane, so skoraj varne pred zunanjim ognjem, če je le kmalu zadosti ljudi pri rokah, ki pomagajo gasiti. Potrebno je torej, da bi se opustilo kritje s slamo in se vse poslopje krilo z opeko. »Toda ta je predraga, kje bom denar dobil!?« Koliko te stane slamnata streha? Računaj en škopnik po 20 h, dobil ga boš težko po tej ceni, ker je slama z močnimi krmili ali tudi deteljo prav dobra krma za živino. Za kvadratni meter porabiš 10 škopnikov, ki te stanejo 1 K 20 h. Če imaš blizu dobro opeko, te stane ta za meter do 1 K 40 h. Če ni navadne opeke, se kaj lahko napravi cementna, ko imamo povsod obilo dobrega peska. Da ne razpade vsled vremena, ga potresajo v novjšem času z oljnatim prahom, ki da opeki lepoto in trpežnost. V zadnjem času so opustili tudi ono čudno neumnost, ko so cementno opeko le na late obesili, ne da bi jo pritrdili. Prvi vihar je opeko vzdignil in streho razkril. Dandanes delajo tudi cementno opeko, ki se da pritrditi, da jo ne bo nobeden vihar na strehi premaknil.

Pomisliti se mora pri strehi še trpežnost. Slamnata streha trpi dvanaest, kvečjemu petnaest let. Dobra opeka 50 do 100 let. Gotovo je vsaj štirikrat ceneja trda opeka, kakor slamnata streha.

Veliko večja nevarnost ognja pri slamnatih strehah se kaže tudi v zavarovanju. Od poslopja, ki je z opeko krito, boš plačal od vsakih 100 K zavarovane svote 15 h, s slamnatimi strehami 75 h. Če zavaruješ svoja poslopja za 3000 K, boš plačal pri trdi strehi na leto 4 K 50 h, s slamo krito pa 22 K 50 h, torej v enem letu je razloček 18 K. — Mnogi bi radi imeli vse z opeko krito, toda slama zraste doma, ko je treba za opeko krone šteti, katerih vedno primanjkuje. Smo sploh vajeni gledati le na to, kar je ravno pred nosom. Ko bi

prešteli, koliko je slama vredna za krmo in koliko bi imel lahko več živine, ko bi vso slamo pokrmil, bi precej drugače sodil. Navadno nimajo nikjer oboka. Stropi v hiši so iz lesenih hlodov, v hlevu je ravno tako, da krma vsled soparice, ki iz hleva puhti, tem prej svojo okusnost zgubi. Ko se ogenj vname, zgori vedno tudi leseni strop in ogenj uniči vse: živino, orodje, obleka, same reči, katere nima kmet skoro nikdar zavarovane. Streho in zgorljive dele poslopja še zavaruje. Toda orodje, pohištvo in drugo ni treba, saj bomo rešili. Kdo bo še za to plačeval!

Ko ogenj orodje uniči, trpi po več let, predno se vse na novo napravi. Ali ne bi mogli po vseh stropih napraviti za par prstov na debelo ilovico, ki prav dobro varuje strop? Boljši bi bil seveda mali ješterle iz cementa. Pri tem je malo truda, korist pa velika. Tudi vsi hlevi naj bi bili na ta način zavarovani, ki niso že tako obokani. Največkrat nastane ogenj pri gospodarskih poslopijih, od katerih požar tudi hleve zajame. Živina je pa kmetovo veselje in ponos.

Če kdo ne more pustiti slamnate strehe, jo bo lahko na umetni način storil nezgorljivo. Slama se namoči v pripravnih tekočinah, ki ostane na njej, da se je nobeden ogenj ne prime. Na Nemškem se je tako kritje zelo priljubilo in gotovo bodo kmalu tudi pri nas začeli. Ker je les vedno dražji, bo kazalo zanaprej vse, kar le mogoče, iz cementa in železa narediti. Čemu bi proč metali svoje zaklade, če so tudi doma zrastle. Svinčnik v roke in računaj sam, kaj ti pride ceneje. Če napraviš s svojim lesom, ki je vreden 200 K, isto, kar z betonom, ki te stane 100 K, se boš gotovo za cement odločil in les razprodal.

2. Ognjegasci.

V sili se mora bližnjemu pomagati. Tudi naši ljudje še radi pomagajo. Vsak prihiti in dela, kar največ in naj

boljše more. Ženske nosijo vodo, moški stopijo na lestve in strehe ter krepko polivajo, toda malokdaj zadenejo sami brez izurjenega vodnika, kar je potrebno. Za velik ogenj tudi ne zadoštujejo le škafi; blizo mora biti prava velika brizgalna. Osnovala so se ognjegaska društva, ki hočejo vsem v okolici pomagati v slučaju požara. Napravijo si lepe uniforme in čelade, da so ognjegasci kakor pravi vojaki usmiljenja do bližnjega opremljeni. Izuriti se morajo v rabi brizgalne in vsem potrebnem pri ognju. Pravi ognjegasci dobro vedo, da nimajo društva le za parado in gašenje lastne žeje po nedeljskih kratkih vajah. Načelnik mora biti najbolj izurjen v vsem poslovanju, mora imeti kakor vojskovodja jasno glavo za snovanje najboljšega načrta v času nevarnosti, mora imeti tovariše, ki ga slepo poslušajo na vsak mig in se podajo tudi v največjo nevarnost. — Pravi ognjegasci ne bodo izbirali načelnika po množici pijače, za katero plača, in se ne bodo ozirali na prazne zunanosti, ampak le na resnične sposobnosti.

Ni glavna stvar uniforma, ne vaje; desno kreni, desno glej, ne korakanje in pijača, glavna stvar je resnična izurjenost v gašenju, je ona gorečnost, ko se v sili pusti vsako delo, tudi nočno spanje, ko se ne gleda na vreme, se ne briga za težave, temveč se brez ozira na osebe, na stranke, na bogate ali revne vsem brez izjeme pomaga, kolikor in kar se more. To so res junaki ljubezni. Že narava sama sili človeka, naj bližnjemu pomaga. Če se pa v ta namen še nalašč priuči in izuči, je pa to še veliko lepše. Ni torej čudno, če imajo naši mladeniči večkrat veliko veselje do požarne brambe. Naravno nagnjenje bližnjemu pomagati in želja po izurjenosti in telovadbi se postavita tu v službo ljubezni. Obleka je torej stranska stvar, pogosto popivanje naravnost škodljivo. Svetla čelada postane pri nerodnih ognjegascih le preteza pohujšanja in zapeljevanja. Glavna stvar je prava šola in vaja, da se more pomagati. Na deželi so mnoge družbe še zaostale. Prav koristno bi bilo, ko bi naročili za pravi strokovni poduk kakega res podkovanega veččaka iz mesta. Izurjen ognjegasec v slučaju nesreče več naredi, kakor sto ljudi, ki samo vodo nosijo brez vsakega smotra. Vzeti si mora temelj, najbolj pripraven, četudi nevaren kraj, odkoder se vse uspešno vodi.

V par trenutkih morajo biti vse priprave izvršene. Vsak mora že naprej natančno vedeti, za katero delo bo ob ognju prijel in ravno svoj delokrog natančno poznati. Mnogi ognjegasci lastne brizgalne ne poznajo. Primerilo se je, da je več kakor pol ure niso skupaj spravili.

Navadno imajo v občini eno veliko brizgalno. Ko ogenj nastane, mora eden hitro sporočiti nesrečo in cele ure trpi, predno je požarna bramba na licu mesta. Ko pridejo ognjegasci, je na-

vadno že vse zgubljeno in delo požarne brambe se mora omejiti le na omejitve požara. Ko bi imeli precej pri rokah malo brizgalno, se bi ogenj brez truda in škode zadušil. Pomoč je prišla prepozno.

3. Samopomoč pri požaru.

Vse to nas sili, da posamezne gospodarje bolj pripravimo za slučaj nesreče. Požar je tako grozna nesreča, da domači skoro popolno pamet zgubijo. Primerilo se je, da je gospodar nosil dile iz hiše, ko se je ogenj poslopja prijemal, in pustil zgoreti denar in obleko. Ponoči priderejo ljudje ven skoro v sami spodnji obleki, če ogenj nenedoma nastane. Marsikateri je tako dobil bolezen za celo življenje. Če je resnična svetopisemska beseda: »Misli na poslednje reči in vekomaj ne boš grešil«, je tudi resnično: Misli večkrat na ogenj v svoji hiši, da boš vedno pripravljen na nesrečo. Mnogi gospodarji res vse pregledajo, predno gredo počivat, vendar so še pri njih priprave nezadostne. V škafih mora biti vselej zadosti vode, če ni vodovoda v hiši. Trije škafi, z vodo napolnjeni, so prav izdatna pomoč. Če imaš vodovod v hiši, moraš imeti tudi dobro platneno cev, katero z malo brizgalno lahko povsod napelejš. Ogenj se mora pogasiti, luči ugasniti. Zvečer naj nobeden ne kadi pri kakem hlevu ali tudi ne v hiši. Ti nesrečni tobakarji imajo že mnogo požarov na vesti. Gorečo žveplenko vrže od sebe, ki začne na slami in suhljadi tleti in napravi v par trenutkih strašen požar.

Naj bo vedno vsaka stvar na svojem mestu, posebno svetilke in žveplenke. Pogosto v nagli zmešnjavi še luči ne morejo napraviti. Tudi obleka naj ima določeno mesto, kjer jo moreš tudi v razburjenosti še ponoči najti.

Vse to še ne zadostuje. Kakor so vojaki ali ognjegasci priučeni za vsak slučaj, da ob nesreči precej primé vsak za svoje delo, in ne čaka, da se bi mu šele posebej naročilo, tako bi moral vsak gospodar naučiti vse svoje domače, kaj bo imel vsak opraviti v slučaju nagle nesreče. Take vaje, ki jih domači sami napravijo, se bodo zdele marsikomu smešne, vendar bodo brez dvoma ohranile veliko gospodarjev na domačiji. — »Ogenj!« zakliče gospodar. Najmočnejši odženejo brez vprašanja prešiče iz svinjakov, ki se prav težko rešijo. Nato se goveja živina spravi iz hlevov. Otroci odnesejo obleko, ženske primejo za škafe. Ko bi se večkrat pogovarjali o taki slučajni nesreči in se domenili, kaj bo vsak v slučaju nesreče naredil, bi bila nesreča gotovo veliko manjša. Seveda bo že tudi treba paziti na otroke, da ne bodo imeli v rokah žveplenk za igraro. Najboljše je, če se otroku kar naravnost pove, da ne sme v roko vzeti žvlgalic. Polovico naših požarov napravijo gotovo otroci pri igranju. Prav veliko poslopij je bilo nalašč zažganih, če se tudi krivec vselej ne izve.

Vsak srednji gospodar naj bi imel ročno brizgalno, ki sesa vodo iz škafe in se lahko dela ž njo še na strehi. Stane le nekaj kron. Napravijo se lahko prav koristne domače gasilne vaje s to pripravo. Ženske donašajo vodo, gospodar pa poskusi, kako daleč nese in kako bi se gasilo na raznih krajih. — Res pravijo včasih, da ni treba gasiti, če že enkrat gori, ker s tem le zavarovalnice varujejo. Toda to so norci. Kdaj more gospodar z malo zavarovalnino vso škodo po ognju popraviti. Razen zlobnih hudodelcev, ki si nalašč zažgejo, da dobe zavarovalnino, ne dobi gospodar, če mu vse pogori, niti peti del vseh stroškov izplačanih z zavarovalnino. Čim bolj je sam pripravljen za slučaj nesreče, tem manj bo ogenj uničil vse: živino, orodje, obleko, in lažje bo gospodar uredil svoje gospodarstvo.

Kjer je več hiš skupaj ali celo mala vas, naj bi gotovo imeli povsod prenesljivo brizgalno, ki prav malo stane in vendar seže čez vsako navadno streho. Taka brizgalna je v par minutah že na kraju nesreče. Če ni tekoče vode blizu, je treba preskrbeti kapnico. Zdaj je cement tako poceni, da še revež napravi brez težav posebni vodnjak, ki mu bo tudi za slučaj ognja prav dobro služil. — V novejšem času gre hitro tudi s tem na boljše. Za vasi potrebne brizgalne naj bi kupila občina. Če ima občina skrbeti za policijski red in za voljo tega za varnost svojih občanov, je gotovo prav, če se tako poskrbi za posamezne kraje in vasi.

Seveda bi ne zadostovalo le naročiti brizgalno. Treba je res pravih vaj in vsestranskih poizkusov. Če se vname pri tej le hiši, bomo tako-le začeli, če se vname tu, bomo pa tako napravili. Ženske že rade nosijo vodo, če le moški glav ne zgubijo. Za nobenega ni to delo sramotno, vsak naj si šteje v čast tako po moči bližnjemu pomagati. Ko bi se pametni manjše bolj udeleževali takih za vse koristnih vaj in naprav, bi se mnogo slabega ne zgodilo po mladih in neiskusnih ljudeh, ki iščejo vse kaj drugega, kakor pomoč bližnjemu v tacihi napravah.

4. Zavarovanje.

Vsak pameten gospodar se bo zavaroval za primerno vsoto. Brez zavarovanja je vsled ognja skoro uničen, če ni posebni bogatin. Splošno so naši gospodarji veliko prenzko zavarovani. Posebno orodje in živina ni skoro nikjer zavarovana. Pri študiranju vseh zavarovalnih razmer je seveda kmetu težko se zavarovati za veliko vsoto. Ker niti polovica denarja, ki ga plača kmečko ljudstvo, ne pride nazaj. Uslužbenci imajo pri velikih zavarovalnih družbah prav lepo plačo, prvi uradniki na tisoče in tisoče in še spravijo akcionarji na leto milijone čistega dobička. Le pri Assec. Generali se plačuje za prvotne delnice 38 odstotkov dobička na leto. Če ima delnico za 100 kron, dobi 38 K odstotkov. Še boli ias-

no postane to, če se pregledajo skupno vse zavarovalnice.

Leta 1894. so prejele vse nemške zavarovalnice premij 121 milijonov mark; izplačala 39 milijonov, 1896. prejele 126 milijonov, izplačale 39.300.000, 1902 prejele 167 milijonov, izplačale 48 milijonov. Pri nas je isto razmerje. Neka dunajska zavarovalnica je v lani prejela 10 milijonov, izplačala 4 milijone. To gotovo ni v korist našemu gospodarstvu, ko moramo toliko več dati kakor prejmemo. S svojim delom živimo tuje kapitaliste. Ker je zavarovanje vendar neobhodno potrebno, ga bo morala država prevzeti v lastno upravo. Dokler se pa to ne zgodi, naj bi vsaka dežela napravila lastno zavarovalnico. Kar bo dobička, bo last cele dežele. Denar, ki ga bomo plačevali, bo doma ostal in prišel vendar kmetu v korist. Dokler se pa to ne zgodi, se moramo vsi okleniti Vzajemne, ker je domača in naša.

Brizgalna v gospodarstvu.

Vsak kmet ve, kako važna je voda pri gospodarstvu. Kjer je ni blizu, so kmetje gotovo reveži. Da mu bo tudi pri gospodarskih poslopih še več koristilo, bi moral vsak imeti doma malo brizgalno za slučajne nesreče. Kaj pomaga, če pridejo ognjegasci, ko je že vse pogorelo?

Toda brizgalna ne koristi le pri ognju. Z največjo koristjo jo je mogoče porabiti tudi drugod. Znano je, kako prijetno se je poleti kopati v vodi. Uboge živali sicer pijejo vodo, toda ravno v najhujšem delu, ko je obenem najbolj vroče, ni nikoli časa za umivanje prašičev in polivanje druge živine. Zdaj vzameš brizgalno, vliješ notri vodo ali nastaviš posebno cev na sesalko, da se voda po njej vzdiga ter obrizgaš živali, da bo veselje. Začetkom jim ta mrzli tuš ne bo po volji, kmalu se navadijo in se dajo kar z vidno slastjo namočiti.

Še večjega pomena so v hlevu. Tam se nabere nesnaga skozi cela leta. Navadno ni časa, da bi se hlev temeljito osnažil. Vzemí brizgalno ter obrni curek tudi v kote in špranje. Vse se tako očisti in prenovi, da je v hlevu čisto drugi duh. — V nekaterih hlevih je prav veliko muh. Gospodarji pravijo, da jih ni mogoče stran spraviti. Živina nima nikdar pred njimi miru. Pri pomoček je čisto priprosto in ga v družih krajih že dolgo rabijo. Muhe ne morejo apna in beleža od njega trpeti. Pobeli torej prav belo vse stene, strop in ves les v hlevu. To ti muhe za enkrat gotovo prežene. Ko se zopet vrnejo, vzemi brizgalno ter pomoči prav vse stene v hlevu. Ker se po vodi apneni duh ponovi, beže muhe, kar se da. Ako je pa že dolgo, odkar si belil, boš moral beljenje zopet ponoviti.

Prav dobre brizgalne se dobijo pri tvrdki Samassa v Ljubljani. Bergljanska brizgalna brez zračniaka stane le

26 K, z zračnjakom 34 K. Če naročiš še kaj drugih reči, kakor konopne pritiskalne cevi ali ustnik s prekinjačem, stane nekoliko več. V eni minuti porabi za dva škafa vode. Še boljša je bren-tasta ročna brizgalna, ki stane 64 K, a porabi na minuto 35 litrov vode, a za 65 do 75 litrov pa stane 120 K. Eno izmed teh brizgaln naj bi imel vsak gospodar doma, ker bo korist zdatno odvagala male stroške.

Zadružna prodaja živine.

Ko so pred nekaj leti prvič sprožili misel, da bi morali kmetje sami prodajati živino naravnost v večja mesta in dobiti vpliv na določbo cen, da bo dobil lastnik saj svoj trud poplačan, so se ljudje pomilovalno smejali, kakor bi hoteli reči: »Ta učeni gospod še ni prodal nobenega repa in zastopi ravno toliko o prodaji živine, kakor moj sivec o računih.«

V zadnjem »Kmečkem Domu« ste brali, da gre zadeva vendar naprej. Ustanovil se je osrednji urad za prodajo in izvoz goveje živine. Vlada je določila velike vsote zadrugam, ki bi hotele s to kupčijo začeti. Marsikateremu je prišlo na misel, ali bi ne kazalo pri nas poskusiti. Toda kako prijeti, da v blato ne pademo, je glavno vprašanje. Poskusimo torej danes odgovoriti na tri vprašanja: 1. zakaj naj se prodaja živina zadržnim potom? Kako bi bilo mogoče pri nas to vpeljati? 3. Ali so naši ljudje za to sposobni.

1. Zadružna prodaja je potrebna.

Vsakemu je znano, kako se sedaj živina prodaja. Na semenj jo ženejo, včasih po več ur daleč. Kupci pridejo iz domačih in tujih krajev. Ti prekupci na semjih prodajo živino komisijonarjem v večjih mestih, od katerih kupijo klavnice, ki zalagajo male mesarje. Vsaka teh rok hoče imeti svoj zaslužek, ki je navadno precej dober. Zadruga bi blago naravnost pošiljale in tako ves dobiček srednjih rok kmetom ohranile. — Vsak tudi ve, koliko se na semnju denarja ubije. Mešetar zahteva svojo tarifo, če ga tudi ni nobeden klical, kupčija se mora dobro zaliti, pri čemur hočejo sreče še vsi znanci deležni postati, mnogo se potem zapravi z nepotrebnimi nakupi. Na semnju se denar kar taja in drugi dan šteje prestrašeni gospodar ostanke svoje kupnine. Ko bi zadruga prodajala, bi živino pripeljal in stehal, ali pa le zaznamoval s številko, da se živina loči. Skoro nič ni zamudil in nobenega denarja napravil. Pri nas prodajajo vse na čez. Na semnjih se le redko kupi na živo vago. Gotovo pri tem ni vajeni in izurjeni kupec nikdar na slabem. Kmalu prav zanesljivo preračuna, koliko bo živina vredna. Pametno bi bilo, ko bi vsak dal svojo živino pred semnjem stehitati in povprašal na semnju, kako

plačujejo živo težo. Mnogo tisočakov bi se na ta način kmetom prihranilo. Kolikor tehtnica pove, toliko dobi za svoje blago. Zadružna prodaja bi ustvarila to zanesljivo podlago dobre prodaje.

Tako bi prišli polagoma do prodaje najboljšega blaga po pravi vrednosti. Tudi pri nas se pozna povsod razloček med dobro pitano in suho živino, toda še vedno veliko premalo. Če zna dobro barantati, dobi nekaj več, kakor drugi, toda v resnici je vedno le na zgubi posestnik najboljše živine. Mesarji tudi vedo, da ravno tisti, ki je pripeljal najlepšo živino, navadno mora prodati, ker mastne govede ne kaže domu goniti po daljnem potu. Za 10 K se gotovo vrnejo slabši domu, če se še ne vpoštevata, da se dosti več ne bodo izredili. — Od pitane vola porabi mesar do 75 odstotkov, od suhega le 50 do 55 odstotkov. Cena najboljšemu mesu je tudi do 50 vinarjev pri 1 kg večja od slabega. Tako se nam pojasni velik razloček med pitano in suho živino na trgih velikih mest. Začetkom junija so plačali na dunajskem živinskem trgu lepo pitano žival 100 kg do 98 K, najboljšo 99 do 104 K, navadno 65 do 79 K, suho 55 do 64 K. Torej je razloček skoro polovica cene. Res ne morejo naši kmetje izpitati tako svojih volov, kakor mogočni tovarnarji piva, žganja in sladkorja z odpadki svoje tovarne, vendar bi se vse drugače potrudili ko bi vedeli, da se jim bo trud dobro izplačal. Vse slabše žito bi dajali živalim, da bi tako svoje pridelke doma dobro v denar spravili. Živino bi lahko poslali skupaj v enem vagonu; odjemalec v mestu, ki na trgu živino proda, bi jo razvrstil po vrednosti. Naši kmetje so jako napredni, če vidijo, da kaj kaže. Kmalu bi se lotili z največjo vnemo umnega pitanja, ko bi se pokazali prvi uspehi.

Po zadrugi bi tudi spoznali, kakšno blago trg zahteva. Mešetar te ne bo učil, kaj manjka. Tujec bo prišel in pogledal žival na semnju, če mu ne bo všeč, ga drugič ne bo več. Če bodo ljudje sami pošiljali, bodo kmalu zvedeli, da hočejo po mestih imeti pri prešičih in goveji živini lepo meso od živali, ki so naglo zrastle. Ravno to vrsto mora kmet proizvajati, da bo vse najboljše prodal. Tistih suhih repov in kosmatih ščetincev bi potem sploh več ne prodajali. S povzdigo gospodarstva bi izginili, ker jih pametni gospodarji ne bi več marali v svojem hlevu.

Potom zadruga bi se tudi lahko dogledala, da bi se živina v vsakem kraju vedno lahko prodala. V nekaterih krajih Dolenjske res nalagajo prešiče vsak teden, kar je za gospodarski razvoj velikega pomena. V velikem delu dežele ni mogoče prašiče prodati drugače kakor le v pozni jeseni ali zimi. Da se pri tem dobro prašičjereja ne more razviti, je jasno. Kadar se pa prašiči prodajajo, se prekupi med sabo malo pomenijo, da cene pritisnejo in bolj zaslužijo. — Zadruga bo v vsakem času lahko živa.

li odposlala, kadar se jih med udi nabere en vagon, ker manj jih ni vredno pošiljati. — Dalo bi se še povedati, kako se bo kmet potem zanimal za njemu pripravno pasmo, pravo rejo, kako se bo sam zanimal za kupčijo in zboljšanje gospodarstva, toda naj te misli zadostujejo, ker vsak je lahko spoznal, kako velikega pomena je za kmeta to vprašanje.

2. Kako osnujmo zadržno prodajo.

Glava mora biti dobra. Če bodo visoki gospodje kmetu sami rekli: »Osnujte zadrugo in prodajajte po njih svojo živino«, bo kmet vprašal: »Kam, kako?« Naši gospodarji so po pravici do takih visokih gospodov nezaupni, ker do zdaj še niso imeli veliko dobrega od njih. — Postaviti nam morajo prav trdno podlago, na kateri bomo varni in stali brez nevarnosti kake zgube. Kakor je razvidno iz dosedanjih poročil, bi imeli na Dunaju radi le svet, ki bi povedal, kam naj zadrugo prodajo živino, da bi sami ne imeli ničesar opraviti, z denarjem in nevarnostmi kupčije. Nam kmetom to ne zadostuje, ker ne bi mogli popolno zaupati v ugodno rešitev. — Osnovati se mora pravo društvo — osrednja živinska prodajalna ali kako drugače z naboljšimi trgovskimi močmi, ki živino in kupčijo dobro poznajo. Nato zadrugo ali centralo se pošlje živino v celih vagonih. Na postaji jo sprejme društveni uradnik, nakrmi, stehta, izvrsti in postavi na trg. Za posredovanje in prodajo dobi 1 odstotek prodane vsote, kar se bi moralo dati, da tudi centrala ohrani življenje. — Samo z nasvetovanjem pri pripravi odjemalcev pa ne bo šlo. Težave kupčije mora tisti prevzeti, ki jo dobro pozna. Nerazumeno bi bilo, kako bi mogla vlada kmetom nekaj svetovati, kar si sama ne upa izpeljati. Z nasvetom dobrih trgovcev nam ni dosti pomagano. Vsak bo iskal le svoje dobička, ne pa kmetove koristi.

Če se ta centrala osnuje, ne bi smela le na Dunaju delovati. Dunaj je za nas slab trg, ker imajo od drugod cenejši dovoz. Kako bi mogli mi konkurirati z ogrsko živino? Na Dunaj ne pride od vse domače živine skoro prav nič iz naše dežele. Naš trg je Primorje, Tirolska, Švica in Bavarsko. Ko bi hoteli s silo napraviti to nenaravno zvezo z Dunajem, bi gotovo težko shajali, ker bi mešetarji mogli iste ali pa še višje cene plačevati. Za vse slovenske dežele bo treba posebnih postaj v Trstu in Reki, potem morebiti v Inomestu, kjer naj bi se osredotočila kupčija za izvoz v Nemčijo in Švico. To zastopstvo bo morala osnovati in vzdržati centrala, ne posamezne revne zadrugo.

Velika pomanjkljivost se nam kaže že v glavnem namenu, katerega si je postavilo ministrstvo. Prodajala naj bi se le goveja živina, kakor kaže ime. Morebiti je to prikladno za druge dežele, za nas gotovo ni. Zakaj bi ne začeli rajši s prašiči, katerih je veliko več in bi lahko poskusili z najboljšim bla-

gom? Morebiti nimajo nikjer na Avstrijskem kmetje tako lepih prešičev, kakor pri nas. S Kranjskega gre vsako leto 50 do 80.000 prašičev. Ta kupčija bi bila gotovo najmanj nevarna in najbolj zanesljiva. Tam na Dunaju najbrž zaradi tega nočejo dosti slišati, ker imajo v bližnjih deželah slabe prešiče in lepo govejo živino.

Ureditev doma.

Ko bo zgoraj vse urejeno, bomo doma prav lahko uravnavali zadržno prodajo. Živinorejske ali kmetijske zadrugo spremenijo svoja pravila, da morejo v smislu postave prodajati živino. Pri poslovanju ali načelniku zglasijo udje svojo živino, kadar bo za prodajo pripravna. — Toda vsi se morajo zavzeti, da bodo vso živino le po zadrugi prodajali. Brez tega in še posebej brez visoke kazni za vsak prestopnik ni vredno začeti tako važne zadeve.

Kako bo shajala zadruga, če boš vsak vedno, kadar mu kaže za par vinarjev dražje prodati drugam, lahko prodal nasprotnikom, kar bi naši ljudje gotovo storili? Brez dvoma bodo razni prekupci napeli vse moči in se lagali in obrekovali, da uničijo zadržno prodajo in si ohranijo lepe zaslužke. Naši gospodarji bi že prodajali po zadrugi, kadar tam največ dobijo. Da bi pa ostali stanovitni, če se jim prav drugod več obeta, da bi gledali naprej in pomislili nazaj in si tako z medsebojnim zaupanjem ustvarili boljšo bodočnost, je skoro nemogoče od njih pričakovati. In vendar bo brez tega vsaka taka zadruga razpadla.

Dobiček ne bi bil precej prvič posebno znamenit. Ker ne bodo vajeni, znajo še manj dobiti, kakor drugod. Če bodo pa eno leto poskusili, se mora sad pokazati. Dobili bodo brez dvoma veliko več za živino, kakor bi dobili ob najboljšem semnju. Sami moramo imeti vero v svoje delo in svojo moč.

Napačno bi bilo, ko bi pri takih zadrugah klavnice za podrobno prodajo mesa v domačem kraju osnovali. Večinoma so vse take zadrugo propadle, ker so imele v izurjenih in premožnih mesarjih prehudo konkurenco in v svojih udih nezanesljive odjemalce. Ko bi bil v kakem kraju posebno izurjen človek in potreben prostor za sušenje prašičjega mesa in slanine, se bi domače klanje in sušenje prav dobro obneslo.

Udje torej oglasijo pri zadrugi svojo živino. Ko je zadosti prešičev ali govedi za en vagon, se določi dan dovažanja. Za posredovanje dobi zadruga malo pristojbino. Revnim se more dati nekaj na račun. Nemogoče je tudi, da bi zadruga kupila od ljudi živino po gotovi ceni in potem na lastni račun poslala živino na trg. Skoro gotovo bi zadruga pri tem boljše izhajala in bi bili ljudje bolj zadovoljni. Vendar ne kaže tako začeti, ker bi to ne bilo zadržno gospodarstvo, temveč le nova vrsta kapitalistične spekulacije. Če bi imela zadruga kratkovidne poslovedje,

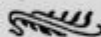
jo bi mogli kmalu spraviti na kant, kakor so nekdanj mnogo konsumov le s svojo nerodnostjo spravili v dolgove. Na ta način bi morali spekulirati, za kar nimajo potrebnih zmožnosti. Zadruga bi opešala.

3. Ali začnemo?

Važno vprašanje naše prihodnosti, ki more dati našemu gospodarstvu nov pečat in novo smer. Ali smo sposobni za ta veliki korak, ki bi kmečkemu ljudstvu tako neizmerno koristil in pospešil vsestranski razvoj?

Kdor je prejšnje misli pazno prebral in naše ljudstvo dobro pozna, bo gotovo dejal: »Setev še ni zrela. Naše ljudstvo splošno še ni za to sposobno.« Drug drugemu ne zaupa, posebno od novih misli se veliko ne pričakuje. Preveč trgovskega duha imamo, zato hoče biti vsak sam svoj jud. — So pa kraji, so ljudje, ki so tudi zdaj že tega zmožni, možje, ki držijo skupaj, kakor se držijo hrastove korenine skupnega debela.

Ravno tu imamo največjo napako pri našem kmečkem ljudstvu, ki ovira veliki razvoj. Dokler se z vsem srcem ne oklenete domačih zadržnih hranilnic, mlekarn, društev in vse organizacije zato, ker je vaša, ker je za vas napravljena, se nikar ne lotite teh velikih načrtov. Ze sedaj kmetje lahko vidijo, da je vse, kar se je pri nas v zadnjem času lepega in koristnega napravilo, le sad tega skupnega dela na zadržnem polju. Ko se bo ta misel še bolj uživala in prešla ljudstvu v meso in kri, potem bomo kmalu lahko poskusili brez skrbi.

Uvoz živil na Angleškem.

Angleška, ki je najmočnejša država na svetu, ima skoro polovico prekomorske kupčije v svojih rokah. Zato gredo zakladi zemlje v veliki meri skozi angleške roke, ki so ustvarile blagostanje in bogastvo, kakoršnjega še dosedaj ni bilo nikdar na svetu. Angleži žive dobro, kakor nobeden narod v Evropi. Le vlni so dali za živila, ki so jih na tujem kupili 4600 milijonov K, ali na vsako glavo 120 K. Za toliko so kupili žita in moke, živine in mesa, masla, mleka, sira, jajc, zelenjave, hmelja in masti od drugih držav, brez vsega, kar so doma pridelali. Vino, rum, čaj, žganje in vsi drugi predmeti niso v tem šteti. Kar so doma pridelali, so tudi doma pojedli, kar Angleška ne izvažala skoro nobenih živil.

Le za žito so plačali 1894 milijonov kron tujim pridelovalcem. Doma pridelajo le petino vse porabe pšenice, katere kupijo za 1067 milijonov kron. Pšenico so plačevali vlni povprečno po 22 K 40 h 100 kg, ko je bila pri nas 24 do 30 K. Pri nas je višja cena zaradi carine, katero mora plačati tuja pšenica, ki hoče priti v naše cesarstvo. Na

'Angleškem ni carine. Zato se kmetom ne spleča obilni trud. Večinoma je dobivala Angleška pšenico iz Ruske, Amerike in svojih kolonij, ki jih ima v vseh delih sveta.

Ti prostori so naravnost velikanški. Le v Kanadi, ki že zdaj nad polovico pridelka izvaža, je še 200 milijonov akrov (1 akre = 0,4046 ha, malo več kakor polovico orala) sveta ugodnega za poljedelstvo, ko se rabi zdaj komaj deseti del. Za pšenico je ugodnih 70 milijonov akrov = 28 milijonov hektarov. Zdaj se prideluje pšenica le na 7 milijonov akrih. Naši ljudje derajo zdaj v Zedinjene države. Sami Amerikanci se pa izseljujejo iz te dežele v Kanado, ker so tu veliko boljše gospodarske razmere. Le v zadnjih petih letih se jih je izselilo v Kanado 300 tisoč ljudi, ki so prinesli sabo do tisoč milijonov kron premoženja. Prav res se nam je v prihodnosti bati kanadske konkurence pri pšenici. Če bo šla kanadska pšenica na Angleško, bo druga k nam pritiskala in cene zelo znižala.

Cela Angleška ima do 26 milijonov akrov rodovitnega polja na 77,7 milijonov akrov površine. Izmed angleških kolonij ima Kanada zdaj obdelanega polja 19,6 milijonov akrov, vse površine 2316,7 milijonov. Avstralija vse površine 1903,7 mil., rodovitnega polja 9,6 mil., Južna Afrika 314 milijonov površine, toda nič polja, ker so tam le pašniki. Indija 556,6 mil. površine in 249,3 mil. polja. To so velikanške pokrajine, proti katerim je še naše cesarstvo le mala dežela. Če se enkrat vse obdela, kar je rodovitnega sveta, bomo imeli grozne množine žita. Iz tega je tudi razvidno, da se še ni bati, da bi zemlji kmalu zmanjkalo kruha za ljudi.

Ječmena so vpeljali za 170 milijonov kron in ga večji del porabili za pivo. Turšico rabijo v prvi vrsti za prešiče. Kupili so je za 291 milijonov kron po povprečni ceni 14 K 80 h en stot. Za oves so dali 65 milijonov kron po 14 K 70 h 100 kg.

Zraven žita se vpelje največ živine in mesa. Angleži jedo jako radi meso, ker ga na leto povžijejo 23 milijonov meterskih stotov. Ker so doma pridelovanje žita večinoma opustili, so se po švicarskem zgledu lotili živinoreje. Kljub zelo razširjeni reji živine morajo skoro polovico mesa kupiti drugod. Na vsako glavo pride na Angleškem v enem letu 54 kg povžitega mesa. Pri nas bi ga prišlo na eno družino, ki ima z otroci pet glav, na vsak dan 1 kg skozi celo leto, če odračunamo poste. Pri desetih glavah bi bilo po tem računu 2 kg na dan. Naši ljudje povžijejo komaj 1 kg na teden pri eni družini. Ko bi računali 1 met. stot mesa 100 K, so dali Angleži lani le za meso 2400 milijonov kron. Izmed tega so kupili na tujem do 11 milijonov stotov. Govejega mesa so dobili doma do 8 milijonov stotov, veljali so ga do 5 milijonov.

V zadnjem času so začeli uvažati sveže zmrznjeno meso iz Argentine in Avstralije. Le lani so pripeljali govejega mesa iz teh dežel 3 mil. stotov v vrednosti 247 mil. K. Angleži so bili s tem mesom zadovoljni, najbrž zavoljo tega, ker je bilo precej ceneje in iz domačih kolonij. Ti poskusi bi znali za našo živinorejo prav nevarni postati, ker v velikih ravninah Južne Amerike in Avstralije se redi živina štirikrat ceneje, kakor pri nas. Poskusili so ti mogočni podjetniki, ki imajo drugačno podjetnost, kakor naši revni kmetje, svojo srečo tudi na Dunaju. Toda Dunajčani imajo bolj razvajena usta, kakor megljeni Angleži in so rekli, da je to zmrznjeno meso zanje preslabo in ima čudni zaduhli duh. Kmetom po Evropi bi bilo zelo všeč, ko bi vsi meščani v Evropi imeli enaki okus.

Ovčjega mesa so doma pripravili 3 milijone stotov, vpeljali so ga do 2,5 milijonov stotov, ki je prišlo iz Avstralije in Argentine seveda le zmrznjeno. V teh deželah so špekulanti kupili zemljo. Na revni travici, kjer je jako malo padavine, se pasejo brezštevne črede ovac. Nekateri imajo čez 100.000 živali. V Avstraliji in Zelandiji redijo po uradnem štetju 102 milijona ovac, v Južni Afriki pa 20 milijonov. Jeseni in spomladi jih s strojem umijejo, pri čemur morajo seveda roke pomagati, ostrizejo in pokoljejo. Za ovčje meso so Angleži dali 187 milijonov K. Redijo tudi doma veliko prav lepih ovac s krasno volno. Ovčje meso je prav po ceni. Na trg v London postavljeno stane 1 kg le 78 h. Naši mesarji bi kmalu dobili skušnjave, da bi šli na Angleško ali še v Avstralijo janjčevino kupovati.

Prešičjega mesa so vpeljali 3,8 mil. stotov. Izmed tega je velika večina zabele. Le zabela je bila vredna 331 milijonov kron. Sploh je znano, da imajo Angleži prav radi vse dobro zabeljeno, v čemur so jim tudi naši možaki prav podobni. Križ je le, da prešiči, ki se doma zakoljejo, nimajo nikoli zadosti zabele. Največ prešičev vpeljejo iz Amerike in iz Danskega. Mala Danska ima jako razvito mlekarstvo. Tamošnje maslo je znano po celim svetu. V zvezi z mlekarstvom se je dobro razvila tudi lepa prešičoreja, ki vsako leto kmetom milijone donaša. Ravno to je tudi za nas prava pot do napredka.

Perutnine se je dovozilo za 921.000 funtov (angleški funt je malo manj kakor pol kg, 0,4539 kg). Od tega je prišlo 352.000 funtov iz Ruske in 198.000 funtov iz Avstrije. Sedaj vemo, kam gredo brezštevni kurniki naših piščancev, ki se dan na dan nalagajo na železnice. Angleži jih oberejo, naše gospodinjice pa groše spravijo, tuji prekupci pa obilni dobiček.

Čudno visoko je število vpeljanih jajc. Po natančnih uradnih zapiskih se je le lani vpeljalo 2124 milijonov jajc, ali na vsakega Angleža 56 kosov. Pri tem so jih gotovo še enkrat toliko po-

legle domače pute. Na ta način so skoro vedno le v jajcih. Za tuja jajca so dali lani 174 milijonov kron. Plačajo prav dobro, ker pride eno jajce povprečno čez celo leto skoro na 8 h. To je pač dobro, da je London tako daleč, ker bi naše branjeve svoje cize še tja furale, ko tako gledajo na vsak vinar, ki se more več zaslužiti. Te naše kramarke se bi zaradi zvitosti in premetenosti lahko z dvema judi kosale, ali bi pa še vse Abrahamoviče ugnale v kozji rog. Potem bi imeli seveda v mestih in trgih ta veliki revolucijon, ko bi gospe in gospodične jajc dobiti ne mogle. Še zdaj se vse jezi nad kako ubogo zadrugo, ki se predrzne jajca podražiti.

Angleži si postrežejo tudi z maslom. Doma imajo veliko lepe živine. Saj je na južnoangleškem otoku Jersey doma najboljša krava za maslo na svetu. Iz 100 l mleka se redno dobi od teh krav 6 kg masla. 1 krava ima navadno 2400, pa tudi 3700 l mleka na leto. Kljub temu vpeljejo čez 2 milijona stotov masla, ki je vredno 538 milijonov kron. Iz tega je tudi razvidno, da nima čajno maslo veliko višje cene kakor pri nas.

Tudi zgoščenega mleka so vpeljali za 41 milijonov kron.

Pred vsem je treba še pomisliti, da sladkor, kava, vino, žganje in čaj še v računu niso. Sladkor imajo na Angleškem več kakor za polovico cenejši, kakor tudi kavo, ker država ne pobira nobenega davka. Naše kofetarje in kofetarji bi imeli tam lepo in sladko življenje. Gotovo dajo tudi za te reči veliko milijonov, ker je znano, da Angleži popijejo velike množine ruma, čaja in močnega žganja.

Marsikomu je prišlo na misel: Ali je pa vse to res? Kje bodo ljudje denar za vse te pojedine dobili? Odgovor je čisto priprost. Angleži zaslužijo s svojim delom, kupčijo in podjetnostjo veliko več, kakor pojedjo. Ko bi le uvažali in nič ne izvažali, bi bilo seveda slabo. Toda glejte:

Že leta 1902 so izvozili le blaga za obleke (bombaževine) za 1773,78 mil. kron, železnih izdelkov za 784,68 mil. kron, volnenih izdelkov in oblek za 747,5 mil. kron, strojev za 342 mil. K, platna za 152 mil. kron, kemikalij za 153 mil. kron, parobrodov za 121 milijonov kron itd.

Razen tega je več kakor polovica prekomorske kupčije v angleških rokah, ki jim na leto milijarde prinaša. Tudi denarja imajo še vedno največ Angleži. Pravijo, da so bolj počasni, toda kjer se kaže dobiček, so čudovito nagli in odločni. Kar začne, mora izpeljati, naj bo še toliko ovir. Ravno z žilavo vztrajnostjo, z modro prevdarnostjo so postali Angleži prvi narod na svetu, ki kaže vsem, kako je mogoče priti do pravega napredka.

Žene in matere pri narodnem delu.

5. Napravi red !

Navadno so vsi ljudje preveč hvale željni. Če ga malo pokadiš, je ravno tako kakor bi ga mazal s kakim zelo prijetnim mazilom. Ženske imajo to lastnost vsaj v dvojni meri. Kako dobro se vsaki zdi, če jo kdo pohvali, kako je pridna, lepa, delavna, pametna, previdna, tiha, ponižna. Kako ima lepo obleko, kako zna delati! — Že pri otroku se pokaže želja drugim dopasti, in stare gube je ne vzamejo vselej iz srca. Kaj lepo bi bilo, ko bi vse naše ženske res skušale hvalo v vsakem oziru zaslužiti. Kako lepe bi kmalu postale naše hiše, kako dober bi bil prihodnji rod!

Danes moram naše hiše od znotraj pokazati, kakšen red, kakšna snaga in kako delo se v njih pozna. Na takega sitneža, ki hoče vse kote prebrskati, vsak prašek iztakniti in vsako nerodnost na svetli dan spraviti, so naše gospodinje ravno tako hude, kakor fantje ali gospodarji, če vprašaš po oni preopovedani, draživni reči v vasi, s katero jih sosedje dražijo. Saj veste, da se ne sme povsod vprašati za povža, komarja, muhe... Tudi gospodinja bi najrajše vsacega, ki začne po vseh kotih stikati, z burkljami ali metlo našgala. — Rad bi vse ženske pohvalil, kako imajo v hiši lep red. Vedno je hudo, če se ženskam zameri. Prijatelju bodo vendar enkrat verjele odkrito besedo. Kjer je rana globoka in gnoj notri, se mora vzeti nož in prerezati, da gnoj začasa odteče.

a) Pospravlja.

Večkrat sem hodil okoli bolnikov. Videl sem, kako so hišo pometli in jo za previdenje okrasili s cveticami in podobami, kakor bi postalo bivališče birmakovo prava cerkev. Je res nekaj ganljivega, ko pride vsa vas skupaj k umirajočemu kristjanu, katerega Bog na smrtno uro obišče. — Če pa bolezen nenadoma pride, če je bolnik dolgo bolan, se pa v istih hišah vidijo prav žalostne podobe.

Vsak zdravnik in vsak duhovnik spozna, da mora mnogo ljudi prezgodaj v večnost, ker ni bilo v hiši reda, ne prave postrežbe, ne pravih zdravil. Kako grozne reči zapuščenosti in zanemarjenosti se vidijo večkrat pri bolnikih. Če prideš nenadoma v domačo kmečko hišo, boš tudi videl vse brez reda. Umazano perilo, ostanki jedi, otročje, smeti, plenice, sklede, vse je drugo na drugem. V miznico se ne sme pogledati. Domači pravijo: »Dela preveč, časa nimamo.« Ti boš pa povsod gledal mnogo, mnogo nemarnosti. — Ženske ne morejo predelati hiš, da bi bile bolj pravilno zidane. Dobro bi pa bilo, da bi izkušale povsod odpraviti one nesrečne kuhinje, ki imajo na obeh strani vrata, kjer mora vsaka, še tako zdrava dobiti trganje, za katerim bo na

stara leta veliko trpela. — Toda to ni vselej v vaši oblasti. Toda kako morejo ženske opravičiti svojo nemarnost, ko se povsod kaže v hišah. Olikanemu človeku se stуди, če natančneje pogleda.

Vselej morate imeti v svoji hiši dober red, da bo vsaka stvar na svojem mestu. Bog je dal človeku pamet, da vse prevdari in umno uravnava ter v red spravi svoje reči. Najpred se torej v mislih napravi načrt, kako se bo red napravil in potem se v resnici izpelje. Red je sad dela. Kolikokrat ima človek, ko vidi svojo zmešnjavo, misel: »Ko bi se hotelo tole vse urediti! Kaj bi dal za to, da bi ne imel vsega tako narobe!« Prazna, neumna misel. Brez tvojega truda ne bo nikdar reda. Nerodno žensko, ki je obenem tudi res nerodna, boš kmalu spoznal. Postelje ne postelje, cunje vrže od sebe, za kar vprašaš, ne more dobiti, ker se je izgubilo, seveda po prazni glavi, ki vedno pušča, nobena reč ni na svojem mestu. Najbolj čudno je, da mnoge izvrstne gospodinje, ki tako modro vse prevdario, nimajo nobenega smisla za to lepo lastnost dobre matere. Izvira to iz preslabe vzgoje, pomanjkljivosti naravne nagnjenosti in lastne malomarnosti. Človek ima voljo, če hoče tudi železno, s katero vse to doseže. Naše ženske so v tem na visoki stopinji. Česar se resno lotijo, se mora izpeljati. Navadi se počasi vsako stvar na določeni prostor dejati, ne pojdi pred počivat, dokler ni vse v pravem redu, pa boš ves mali trud, ki ti ga to delo napravi, imela povrnjen, ko ti ne bo treba nobene reči iskati.

b) Snaži.

Iz reda izvira ljubezen do snage. O tem je kaj težavno govoriti. Gospodinje in dekleta bi morale imeti toliko ponosa, da bi jim nobeden ne mogel očitati umazanost. Kako ponosne so po pravici gospodinje na svoje delo, če se v hiši vse sveti in ni nikjer nobenega madeža. Neki znanec je hotel zasluženo pridnost gospodinje posebno pohvaliti, ko je rekel, da imajo v njeni hiši na tleh lepše, kakor drugod na mizi. Vodo je Bog zastonj dal, milo ni tako drago, metlja se doma naredi in zdravih rok tudi ni posebno škoda.

V nekaterih hišah je res čedno. Vežo le vsako soboto ali nedeljo zjutraj pometejo, ko si med tednom razne živali in ptiči napravijo prav prijetno bivanje. V hiši na tleh je včasih pravo gnojišče. Gospodinja že ne pomni, kdaj je bilo zadnjič poribano. Velike smeti pobere metla, male se pa tal primejo, da bi bil večkrat res kramp potreben. Postelje se še pogledat ne sme, noži so kar zakidani nesnage, žlice tudi. Brez skrbi pljujejo vsi na tla, četudi imajo jetišne v hiši. Poznal sem močno družino: oče, mati in šest otrok. Pri nobenemu ni bilo sledu bolezni. Ena hči je dobila po nesreči jetiko. V nekaj letih so šli vsi za njo. Bacili so ostali na tleh in v špranjah. Čedil ni nobeden in tako

so morali vsi prezgodaj iz sveta. — V skrivnih kotih — pod klopjo, po mizo, pod orodjem in po vsej hiši se pa dobi na več prstov debelo prahu in gnoja. Kjer imajo v hiši prav veliko muh, je to tudi gotovo znamenje, da niso prijatelji vode in metle. Kako lahko bi bilo vsaj na 14 dni prinesiti škaf vode in kar z metlo ali sirkovo krtačo tla izprati. Čas se dobi, če je le volja vnetja za to.

Če je že naša hiša večkrat podoba razdejanega Jeruzalema, boš v izbah, čumnatih, štiblicah, shrambah, kletah in omarah našel večkrat reči, da ti bo kar slabo postalo. Tega seveda ne smem natančno popisati, ker ni dopuščeno domačih skrivnosti, še manj pa umazanosti na veliki zvon obešati. Pri tem mi je prišlo nekaj na misel. Zdaj imamo društva za najrazličnejše pomenne. Pri vsakem se povdarja, kako je to ali ono važno in potrebno. Kaj pravite, ko bi si dekleta in žene v eni vasi osnovala društvo za večjo snago v hišah. Registrirati ravno ne bi bilo treba. Udje bi se zavezali dobro rabiti vodo, metlo in milo in gledati, da v njih hišah ne bo nobene nesnage. Pajčevine se redno odpravijo, hišo vsaki dan pomede itd. Izvoli se načelstvo in te naše ženske, ki tako dobro vidijo drugod vsak madež, bodo šle kakor nadzornice pregledat posamezne hiše. — Če je umazano, če se dobi ščurka ali druge nespodobne živalice, mora nemarni ud plačati kazen. Če nosijo domači perilo po 14 dni, po mesec ali še dalj, se obodi. Če se noče poboljšati, temveč ostane trdovratna grešnica v umazanosti, pošlje društvo na njen račun tje svoje ude, ki ji vse v pravi red denejo. Tako društvo za gojenje snažnosti bi rodilo najlepše sadove. Kar osnujte ga. Le huda pravila in občutne kazni morajo biti.

Znano je, kako radi gredo fantje in moške na tuje. Gotovo gredo zato, ker premalo ljubijo domačo hišo. Ta jim pa ni prirastla k srcu, ker ni lepa in čedna, ker je notri vse umazano. Morebiti se dá ravno iz tega razlagati, da se moški tako radi muče v gostilnah. Zapazil sem večkrat, da je ravno pri pijancih vse najbolj zapuščeno. Ali ni torej tudi žena precej kriva moževe nerodnosti? Neznatne, so naše hiše palač nima ubogo ljudstvo, toda naj bodo vse priče naše pridnosti in ljubezni do snažnosti. Žene in dekleta, ravno v tem morete res veliko storiti za povzdigo našega ljudstva. Otroci bi bili bolj zdravi in tisoče denarje se ne bi po nepotrebnem zapravilo za zdravila.

Iverl.

Ko bi se nekateri človek zmeraj ne bahal, koliko ima, bi ljudje še ne zapazili ne, da nič nima.

Če kdo pravi, da si želi smrti, je to navadno tako razumeti, kakor bi dejal, da želi še dolgo živeti.

Daje po**4¹/₂ %**

Vzajemno podperno društvo v Ljubljani

Kongresni trg 19

registrovana zadruga z omejenim poroštvom

Kongresni trg 19

sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 8. do 12. ure dopoldne in jih obrestuje - **po 4¹/₂ %** brez odbitka, tako, da dobi vlagatelj od vsakih vloženih 100 K čistih 4 K 50 v na leto. Rentni davek plačuje društvo samo. Druge hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da bi se njih obrestovanje prekinilo. Daje tudi svojim članom **predujme** na osebni kredit, vračljive v 7 in pol letih (90 mesecev ali 390 tednih) v tedenskih, oziroma mesečnih obrokih, kakor tudi posojila na zadolžnice in menjice.

2553

Dr. Fr. Dolšak l. r.,
zdravnik v Ljubljani, podpredsednik,

Prelat A. Kalan l. r.,
predsednik.

Kanonik I. Sušnik l. r.,
podpredsednik.

Telefon 237.

Telefon 237.

Betonsko podjetje.

Tovarna umetnega kamena in marmorja

Zajec & Horn

Ljubljana, Dunajska c. 73.

Izvršuje vsa v to stroko spadajoča kamnoseška dela, kot: stopnice, klepane in brušene, postamente, balustrade, ornamente za fašade, vrtna ograja, bangerje, krasne nagrobne spomenike in okvirje, korita in zlebove, cevi za kanale (6—100 cm premera), okvirje za stene v vodnjakih (Sternathov sistem) i. t. d. Prevzema kanalizacije in fundamentiranje strojev.

Gospode duhovnike in stavbenike opozarjamo na Carralxthov umetni marmor za obhajilne mize, oltarje, volivne table, obkladanje sten v cerkvah in vestibulih — lepota brez primere pri nizki ceni.

Xylolith je eden najboljših tlakov za cerkve in zakristije, za hodnike in kuhinje, delavnice in pisarne: tiha hoja, topel, higijeničen. brez špranj, ne gorljiv, se lahko snaži; v poljubnih barvah, preprosto ali prav elegantno izvršen. — Tlakovanje cerkev in vež s cementno-mozaičnimi in hidravličnimi pleščami v raznih ličnih vzorcih. — Terrazzo tlakovil Mesto drugih glaziranih plošč za obkladanje sten pri vodovodu, v kuhinji, v kopalnici, kakor tudi za fašade pri hišah priporočamo izredno lepo in ceno nadomestilo v ceolitu, ki je trd kot marmor, v raznih barvah.

Projektiranje in izvrševanje železobetonskih stavb: stropov, mostov, rezervarjev in celih poslopij po inženirju-strokovnjaku, ki daje na željo tudi strokovna mnenja. V zalogi cement na debelo in drobno ter „izolirna masa“ zoper vlažnost zidov, na katero opozarjamo.

NAJBOLJŠA IN NAJSIGURNEJŠA PRILIKA ZA STEDENJE!

Denarni promet do 31. decembra 1909
čez 83 milijonov kron.

Lastna glavnica K 503.575-98

Stanje vlog dne 31. marca 1910
čez 21 milijonov kron.

LJUDSKA POSOJILNICA

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

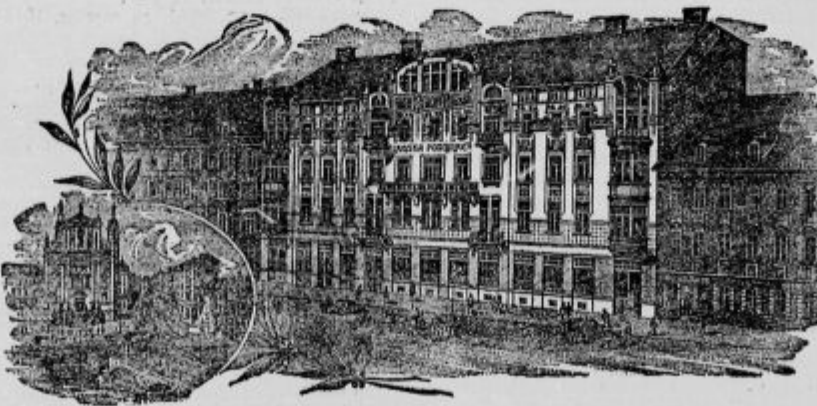
6

Miklošičeva cesta štev. 6, pritličje, v lastni hiši nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkev

sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 8. ure zjutraj do 1. ure popoldan ter jih obrestuje po

4¹/₂ %

brez kakega odbitka, tako da prejme vložnik od vsakih vloženih 100 kron čistih 4-50 kron na leto.

Hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da bi se njih obrestovanje kaj prekinilo. Za nalaganje po pošti so poštno-hranilne položnice na razpolaganje. Sprejema tudi vloge od svojih zadrugnikov na tekoči račun ter daje istim posojila proti vknjižbi z in brez amortizacije, na osebni kredit (proti poroštvu) in zastavi vredn. papirjev. Menjice se najkulant. eskomptirajo.

Dr. Ivan Sušteršič, predsed. **Josip Siška**, stolni kanonik, podpredsed. Odborniki: **Anton Belec**, posestnik, podjetnik in trgovec v Št. Vidu n. L. **Fran Povše**, vodja, graščak, državni in deželni poslanec. **Anton Kobi**, posestnik in trgovec, Breg p. B. **Karol Kauschegg**, veleposestnik v Ljubljani. **Matija Kolar**, stolni dekan v Ljubljani. **Ivan Kregar**, svetnik trg. in obrt. zbornice in hišni posest. v Ljubljani. **Fran Leskovic**, hišni posestnik in blagajnik „Ljudske posojilnice“. **Ivan Pollak ml.**, tovarnar. **Karol Pollak**, tovarnar in posestnik v Ljubljani. **Gregor Šlibar**, župnik na Rudniku.

